

چهارشنبه ۰۸ / ۱۰ / ۱۴۰۰ جلسه ۶۰

موضوع: فقه شعائر / بررسی شبهات پیرامون تعظیم شعائر / شبهه بدعت، خرافه و وهن دین و متدینین**اشکالات و شبهات در مقابل تعظیم شعائر**

در اینجا ۳ شبهه مهم و شبهات جزئی تر مطرح است.

۱- شبهه بدعت

۲- شبهه خرافه

۳- شبهه وهن دین و متدینین

ادعای ما در بحث روایات تعظیم شعائر این است که وجوب یا حداقل رجحان تعظیم شعائر از متواترات است. در این زمینه ادله آنقدر متراکم است که در وجوب یا حداقل حسن و رجحان تعظیم شعائر تواتر مضمونی ایجاد می‌کند. پس ادعای تواتر داریم اما تواتر معنوی و طبعاً تواتر اجمالی هم به طریق اولی است.

در این مورد روایات از جهات مختلف بحث کرده‌اند.

۱- حرمت اهانت شعائر

۲- وجوب احترام شعائر

۳- علت حرمت اهانت به بعضی از شعائر

۴- بیانگر احترام انسان و بعضی از اشخاص و یا بعضی از مکان‌ها

۵- احترام به زمان‌ها

۶- حرمت و جایگاه فتوای فقهای امامیه و رد آنها

۷- احکام ساب النبی و ساب الائمه المعصومین (علیهم السلام) و ساب الصدیقه الشهیده المظلومه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها)

۸- حرمت اهانت به بعضی از مقدسات

آنچه که مهم است استفاده تواتر معنوی از این مجموعه برای وجوب و یا حداقل حسن تعظیم شعائر و حرمت هتک و وهن در شعائر است.

روایت اول: می‌فرمایند فرار از جنگ حرام است چون موجب وهن دین و استخفاف به انبیا و رسولان و ائمه عادل می‌شود. پس معلوم می‌شود چیزی که موجب وهن دین شود، حرام است.

روایت دوم: [۲۳۲۸۰] ۱۱ - وباسنده عن محمد بن سنان عن علی بن موسی الرضا علیه السلام کتب إليه فیما کتب من جواب مسائله : وعلة تحريم الربا لما نهى الله عز وجل عنه ، ولما فيه من فساد الاموال ، لان الانسان إذا اشترى الدرهم بالدرهمين ، كان ثمن الدرهم درهما وثمان الآخر باطلا ، فبيع الربا وشراؤه وكس على كل حال ، على المشتري وعلى البائع ، فحرم الله عز وجل على العباد الربا لعلة فساد الاموال ، كما حظر على السفيه أن يدفع إليه ماله ، لما يتخوف عليه من فساد حتى يؤنس منه رشد ، فلهذه العلة حرم الله عز وجل الربا ، وبيع الدرهم بالدرهمين ، وعلة تحريم الربا بعد البينة لما فيه من الاستخفاف بالحرام المحرم ، وهي كبيرة بعد البيان وتحريم الله عز وجل لها ، لم يكن إلا استخفافا منه بالمحرم الحرام ، والاستخفاف بذلك دخول في الكفر ، وعلة تحريم الربا بالنسيئة لعلة ذهاب المعروف ، وتلف الاموال ، ورغبة الناس في الربح ، وتركهم القرض ، والقرض صنائع المعروف ، ولما في ذلك من الفساد والظلم وفناء الاموال.^۱

علت اینکه ربا حرام شده این است که در ربا استخفاف به محرم حرام است. و خدای متعال این کار را حرام کرده است.

روایت سوم: [۱۸۶۸۴] ۱ - محمد بن الحسن باسنده عن موسى بن القاسم ، عن إبراهيم ، عن معاوية ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : ثم اشتر هديك إن كان من البدن أو من البقر ، وإلا فاجعله كبشاً سميناً فحلاً فإن لم تجد كبشاً فحلاً فموجاً من الضأن ، فإن لم تجد فتيساً ، فإن لم تجد فما تيسر عليك ، وعظم شعائر الله.^۲

صحیحہ معاویہ بن عمار در بحث ہدی و قربانی حج و استحباب اختیار حیوان چاق تر و فربہ تر است. امام صادق (علیہ السلام) می فرمایند عظم شعائر اللہ، کہ این جملہ صیغہ امر است و امر ظہور در وجوب (ظہور نفسانی خودش یا بہ حکم عقل از خارج) دارد. روایت چہارم: [۳۵۷۰۸] ۵ - وعنه ، عن مسمع کردین ، قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن رجل كسر عظم ميت؟ فقال : حرمة ميتاً أعظم من حرمة وهو حي.^۳

از مسمع کردین از امام صادق (علیہ السلام) راجع بہ فردی است کہ استخوان مردہ ای را شکست و حضرت (علیہ السلام) فرمودند حرمت میت مسلم برتر از حرمتش در زمان حیات اوست. پس حتی بدن انسان مسلمان احترام دارد و باید حرمت و احترامش حفظ شود (تعظیم). یعنی در دین اسلام بدن افراد بہ خاطر ایمانشان احترام دارد، تا چه برسد بہ مسائل معنوی عظیمی کہ تأثیر در مجموعہ دین دارد.

روایت پنجم: آیت اللہ صافی گلپایگانی در ذخیرہ العقبی فی شرح العروہ الوثقی می فرمایند یجب الازالہ عن ورق المصحف الشریف، اگر ورقی از قرآن آلودہ شد باید ازالہ نجاست کرد.

۱. وسائل الشیعة، الشیخ الحر العاملی، ج ۱۸، ص ۱۲۱، أبواب أبواب الربا، باب ۱، ح ۱۱، ط آل البیت.

۲. وسائل الشیعة، الشیخ الحر العاملی، ج ۱۴، ص ۹۵، أبواب أبواب الذبیح، باب ۸، ح ۱، ط آل البیت.

۳. وسائل الشیعة، الشیخ الحر العاملی، ج ۲۹، ص ۳۲۹، أبواب أبواب دیات الاعضاء، باب ۲۵، ح ۵، ط آل البیت.

لاینبغی الاشکال فی وجوبها و لاحاجت للتمسک ببعض الروایات الداله علیه لأنه لا یبعد کون وجوب الازاله من المسلمات، وجوب
ازاله قرآن از مسلمات است. بل من الضروریات، بلکه بالاتر است. یعنی قرآن آنقدر احترام دارد که اگر به نجاستی آلوده شد، وجوب
ازاله نجاست از مسلمات و بلکه بالاتر، یعنی از ضروریات است.

پس در شریعت بعضی از اشخاص مثل مرده مسلمان یا بعضی از اشیاء احترام زیادی دارند و رعایت حرمتشان واجب و بی احترامی
به آنها حرام است.

﴿البدن جعلناها لکم من شعائر الله﴾، ﴿إن الصفا والمروه من شعائر الله﴾. یعنی شعائر الهی فقط خلاصه در صفا و مروه و یا یک شتر
نمی شود. آیا می شود صفا و مروه از شعائر باشد اما خانه کعبه از شعائر نباشد؟ چون شعائر جمع شعیره به معنی علامت و نشانه خدای
متعال و دین و حجج خدای متعال است. یعنی نمی شود احترام صفا و مروه لازم باشد ولی بگوییم پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) جزء
شعائر الهی نیستند.

روایت ششم: [۳۴۵۳] ۱ - محمد بن الحسن بإسناده عن محمد بن علی بن محبوب، عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب، عن
ذبيان بن حكيم، عن موسى بن أكيل النميري، عن العلاء بن سیابه، عن أبي عبد الله (عليه السلام) فی بئر محرج وقع فيه رجل فمات
فيه فلم يمكن إخراجہ من البئر، أيتوضأ فی تلك البئر؟ قال: لا يتوضأ فيه، يعطل، ويجعل قبراً، وإن أمكن إخراجہ أخرجه وغسل
ودفن، قال رسول الله (صلی الله علیه و آله): حرمة المسلم ميتاً كحرمة وهو حي سواء.^۴

علاء ابن سیابه از امام صادق (علیه السلام) سؤال کرد که مردی در چاه افتاده و مرده و ما نمی توانیم او را از چاه بیرون بیاوریم، آیا
از این آب چاه می توانیم وضو بگیریم؟ حضرت (علیه السلام) می فرمایند خیر. چاه را قبر این شخص قرار دهید. البته اگر امکان بیرون
آوردن او هست، خارجش کنید و غسل و کفنش کنید. چون پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند حرمت مسلمان در حال حیات
و مرگ مساوی است. یعنی بدن مسلمان حتی بعد از مردن هم احترام دارد.

روایت هفتم: [۱۷۷۷۲] ۱ - محمد بن یعقوب، عن عدة من أصحابنا، عن أحمد بن محمد بن خالد، عن الحسن بن محبوب،
عن أبي الصباح الكناني قال: قلت لأبي عبد الله عليه السلام: أيهما أفضل؟ الإسلام أو الإيمان - إلى أن قال: - فقال: الإيمان، قلت:
فأوجدني ذلك، قال: ما تقول فيمن أحدث في المسجد الحرام متعمداً؟ قال: قلت يضرب ضرباً شديداً، قال: أصبت فما تقول فيمن
أحدث في الكعبة متعمداً؟ قلت: يقتل، قال: أصبت، ألا ترى أن الكعبة أفضل من المسجد... الحديث.^۵

صحیحہ ابی الصباح کنانی از امام صادق (علیه السلام) که حضرت (علیه السلام) از کنانی سؤال کردند که در مورد کسی که عمداً
در مسجد الحرام حدث کند، چه می گوید؟ باید کشته شود. از این روایت استفاده می کنیم که اهانت به خانه کعبه یا مسجد الحرام حرام
است و چیزی که اهانت به آن حرام باشد، تعظیمش هم واجب یا راجح می شود.

۴. وسائل الشیعة، الشیخ الحر العاملی، ج ۳، ص ۲۱۹، أبواب أبواب الدفن وما یناسبه، باب ۵۱، ح ۱، ط آل البیت.

۵. وسائل الشیعة، الشیخ الحر العاملی، ج ۱۳، ص ۲۹۰، أبواب أبواب مقدمات الطواف وما یتبعها، باب ۴۶، ح ۱، ط آل البیت.

چرا ما کلمه یا (واجب یا راجح) را تکرار می‌گوییم؟ چون اگر بگوییم وهن، با احترام ضدان لاثالث هستند و هر جا که توهین حرام باشد، احترام واجب می‌شود، اما اگر بگوییم ضدان لاثالث نیستند، حداقل اگر توهین حرام است، احترام واجب یا مستحب است، پس می‌شود راجح.

روایت هشتم: [۱۴۱۲] ۵ - وعن عدة من أصحابنا، عن أحمد بن محمد، عن الحسين بن سعيد، عن فضالة بن أيوب، عن أبي المعز، عن أبي بصير - يعني المرادي -، عن أبي عبد الله (عليه السلام) قال: لا يزال الدين قائماً ما قامت الكعبة.^۶

ابی بصیر از امام صادق (علیه السلام) نقل می‌کند که حضرت (علیه السلام) می‌فرمایند تا زمانی که کعبه پا بر جا باشد، دین هم پا بر جاست. آیا با توجه به این روایات ارزش کعبه یا حتی ارزش صفا و مروه بیشتر است؟ آیا ارزش کعبه بیشتر است و در امر اقامه دین بیشتر مؤثر است و یا بدن جعلناها لکم من شعائر الله؟ پس به طریق اولی کعبه و مسجد الحرام جزء شعائر الله هستند که احترام آنها واجب و هتکشان حرام است، تا جایی که اگر آن نوع از هتک (حدث یا بول) را در داخل خانه کعبه داشته باشد، یضرب عنقه.

روایت نهم: [۳۳۳۱] ۶۶ - وفي (العلل) عن علي بن أحمد، ومحمد بن أحمد السنانی، والحسين بن إبراهيم بن أحمد بن هاشم جميعاً، عن محمد بن أبي عبد الله الكوفي، عن محمد بن إسماعيل، عن العباس، عن عمر بن عبد العزيز، عن رجل، عن هشام بن الحكم قال: سألت أبا عبد الله (عليه السلام) عن العلة التي كلف الله العباد الحج والطواف بالبيت، فقال: إن الله خلق الخلق - إلى أن قال: - فجعل فيه الاجتماع من الشرق والغرب ليتعارفوا - إلى أن قال: - ولتعرف آثار رسول الله (صلى الله عليه وآله)، وتعرف أخباره، ويذكر، ولا ينسى الحديث.^۷

یکی از علت‌های وجوب حج این است که آثار پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فراموش نشود و فرمایشات ایشان بازگو شود.

روایت دهم: ۲۲ - حه: يحيى بن سعيد، عن محمد بن أبي البركات، عن إبراهيم الصنعاني عن الحسين بن رطبه، عن أبي علي، عن الشخی، عن المفید، عن محمد بن أحمد بن داود، عن محمد بن موسى الاحول، عن محمد بن أبي السرى، عن عبدالله بن محمد البلوى عن عمارة بن يزيد، عن أبي عامر التبانى واعظ أهل الحجاز قال: أتيت أبا عبد الله جعفر بن محمد وقلت له: يا ابن رسول الله ما لمن زار قبره يعنى أمير المؤمنين وعمر تربته؟ قال: يا أبا عامر حدثني أبي عن أبيه، عن جده الحسين ابن علي:، عن علي أن رسول الله قال له: والله لتقتلن بأرض العراق وتدفن بها، قلت: يا رسول الله ما لمن زار قبورها وعمرها وتعاهدا؟ فقال لي: يا أبا الحسن إن الله تعالى جعل قبرك وقبر ولدك بقاعاً من بقاع الجنة وعرصه من عرصاتها، وإن الله جعل قلوب نجباء من خلقه وصفوة من عباده تحن إليكم وتحتمل المذلة والاذى فيعمرون قبوركم ويكثرون زيارتها تقرّباً منهم إلى الله ومودة منهم لرسوله، أولئك يا علي المخصوصون بشفاعتي الواردون حوضي وهم زواري غدا في الجنة.

یا علی من عمر قبورکم وتعاهدا فکأنما أعان سلیمان بن داود علی بناء بیت المقدس.

۶. وسائل الشیعه، الشیخ الحر العاملی، ج ۱۱، ص ۲۱، أبواب ابواب وجوب الحجّ و شرائطه، باب ۴، ح ۵، ط آل البيت.

۷. وسائل الشیعه، الشیخ الحر العاملی، ج ۲۷، ص ۹۷، أبواب أبواب صفات القاضی، وما يجوز ان يقضى به، باب ۷، ح ۶۶، ط آل البيت.

ومن زار قبوركم عدل ذلك ثواب سبعين حجة بعد حجة الاسلام وخرج من ذنوبه حتى يرجع من زيارتكم كيوم ولدته أمه ، فابشر وبشر أوليائك ومحبيك من النعيم وقرء العين بما لا عين رأت ولا أذن سمعت ولا خطر على قلب بشر ، ولكن حثالة من الناس يعيرون زوار قبوركم كما تغير الزانية بزنائها أولئك شرار أمتي لا أنالهم الله شفاعتي ولا يردون حوضي.^۸

از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) که می‌فرمایند علی جان اگر کسی قبرهای شما را تعمیر و آباد کند و عهده‌دار امور این قبرها شود گو اینکه به سلیمان بن داوود بر بازسازی بیت المقدس کمک کرده است. پس معلوم می‌شود که هم بازسازی بیت المقدس و هم تعمیر قبرهای اهل بیت (علیهم السلام) ارزشمند بوده و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) با این بیان به این کار ترغیب می‌کنند. پس آنچه که مربوط به دین و شعائر دین است منحصر در بدن و امثالهم نیست.

یک دسته از روایات بیان می‌کنند:

۱- حرمت قتال در ماه‌های حرام (یعنی ماه‌هایی که جنگ و قتال در این ماه‌ها حرام است)

۲- دیه در ماه‌های حرام (دیه یک انسان کامل به علاوه یک سوم دیه)

۳- اگر شخصی در ماه رمضان بی دلیل روزه‌خواری کند (امیرالمؤمنین (علیه السلام) به کسی که بی دلیل روزه‌خواری کردند، ۳۹ ضربه تازیانه زدند)

پس در شریعت بعضی از زمان‌ها هم محترم هستند. در جاهلیت هم محترم بودند مثل ۴ ماه حرام یعنی ذی القعدة، ذی الحجة، محرم، رجب.

فتوای فقهای شیعه محترم است و حضرت (علیه السلام) در وسائل جلد ۱۶ از صفحه ۴۶۱ تا صفحه ۴۷۴ در مقبوله عمر بن حنظله می‌فرمایند و الراد علیه کالراد علینا.

احکامی که برای سبب النبی یا سبب الائمة المعصومین (علیهم السلام) بیان شده که می‌گویند اگر سابی بود کشتن او جایز است. چون این جایگاه یک جایگاه محترم است. همانطور که بی احترامی به خانه کعبه حرام است، سبب پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت (علیهم السلام) ایشان هم حرام است و زمینه کشتن او جایز است. اما خانه کعبه را نمی‌توان با اهل بیت (علیهم السلام) مقایسه کرد. درست است که شرافت خانه کعبه عظیم است اما باید کربلا را با خانه کعبه مقایسه کنیم.

از جمله حرمت اهانت به مقدسات عبارتند از:

کعبه، مسجدالحرام، مصحف (قرآن)، کتب حدیث، قبور انبیا و اولیا و مؤمنین، بدن مؤمن بعد از مرگ و ...

پس احترام کل شیء بحسبه. شعائر و آنچه که احترامش برای خدای متعال لازم و هتکش حرام است، منحصر در صفا و مروه و بدن نیست.

۸. بحار الأنوار - ط مؤسسة الوفاء، العلامة المجلسی، ج ۱۰۰، ص ۱۲۰.